Reumatologia bez pomyłek

20 porównań klinicznych

Objawy, stawy i badania

Ostoja

RZS a choroba zwyrodnieniowa rąk

Reumatoidalne zapalenie stawów	Zwyrodnienie rąk

Objawy

Obrzęk i dłuższa sztywność rano

Ból przy używaniu rąk, krótsza sztywność

Stawy

Nadgarstki i stawy u podstawy palców	Stawy przy paznokciach i podstawa kciuka

Badania

RF i anty-CCP wspierają ocenę

W typowym obrazie badania często zbędne

Oba schorzenia mogą współistnieć.

RZS a łuszczycowe zapalenie stawów

	RZS	ŁUSZCZYCOWE ZAPALENIE STAWÓW
OBJAWY	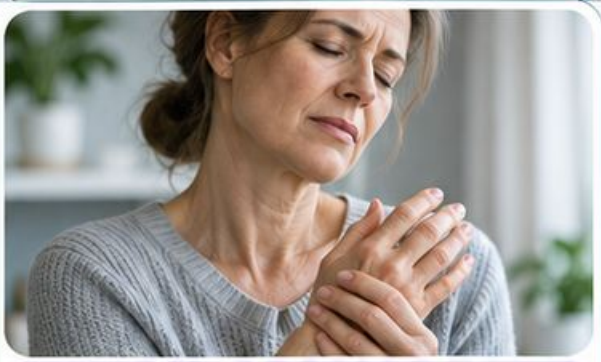 Utrzymująca się sztywność poranna	Łuszczyca, zmiany paznokci lub obrzęk całego palca
STAWY	Często nadgarstki i drobne stawy obu rąk	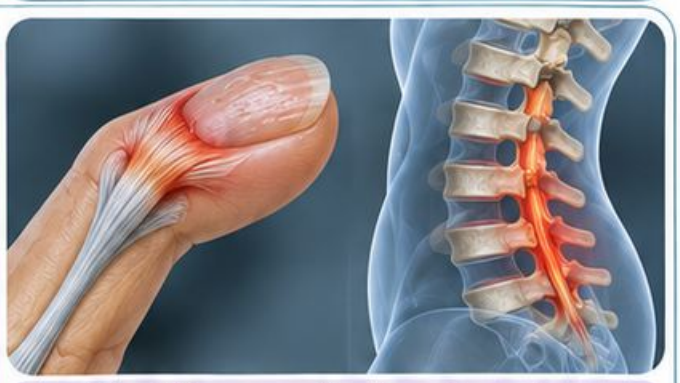 Możliwe zajęcie stawów przy paznokciach i kręgosłupa
BADANIA	Anty-CCP może wspierać rozpoznanie	USG może wykazać zapalenie przyczepów

SAM ROZKŁAD ZMIAN NIE ROZSTRZYGA.

RZS a toczeń z zajęciem stawów

RZS	Toczeń rumieniowaty układowy

Objawy

Utrwalony obrzęk i sztywność

Ból stawów może współistnieć z wysypką lub cytopenią

Stawy

Często nadgarstki i drobne stawy rąk

Drobne stawy rąk mogą dawać podobne objawy

Badania

RF, anty-CCP i ocena nadżerek

Anty-dsDNA, C3, C4 i badanie moczu

Szukaj objawów poza stawami.

Dna a CPPD

	Dna moczanowa	Choroba związana z CPPD
		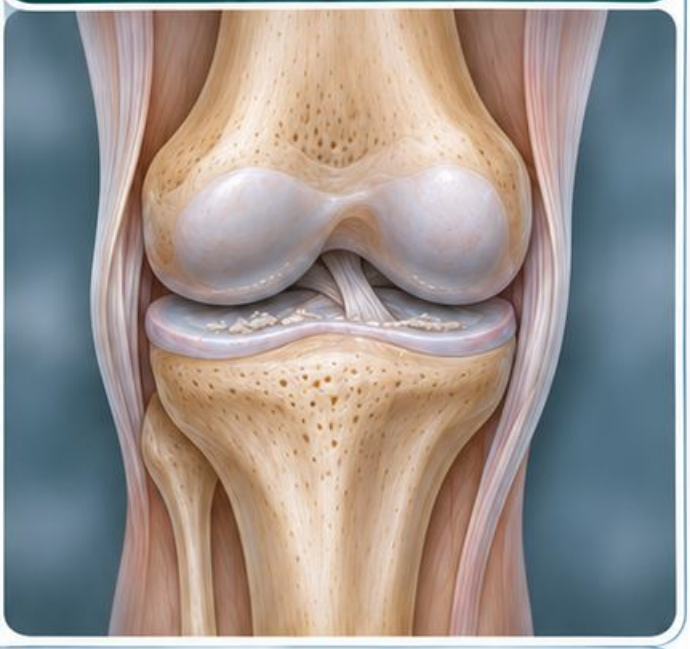
Objawy	Nagły ból, obrzęk i ucieplenie	Podobny ostry napad zapalenia
Stawy	Często pierwszy staw śródstopno-paliczkowy	Często kolano lub nadgarstek
Badania	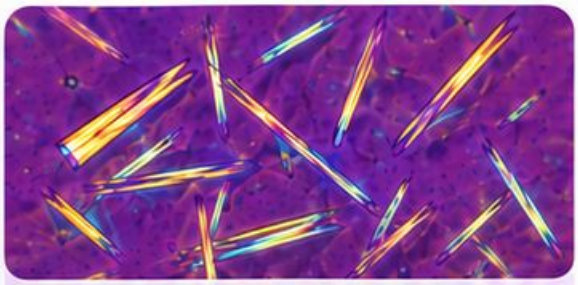 Kryształy moczanu sodu w płynie stawowym	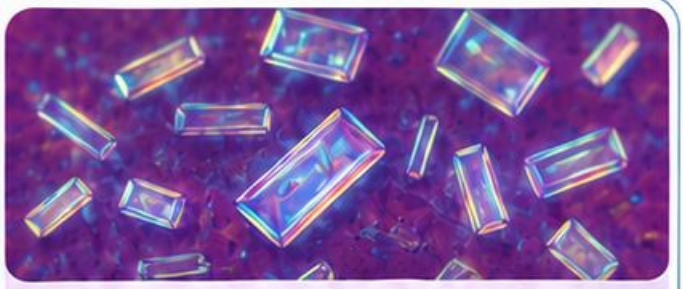 Kryształy pirofosforanu wapnia w płynie stawowym

Lokalizacja ułatwia ocenę, ale nie rozstrzyga.

ZAPALENIE SEPTYCZNE A NAPAD KRYSTALICZNY

	Zakażenie stawu	Zapalenie wywołane kryształami
Objawy	Ostry ból i obrzęk, czasem bez gorączki	Nagły ból, obrzęk i ucieplenie
Stawy	Często jeden staw	Często jeden staw
Badania	Pilna punkcja i posiew przy podejrzeniu zakażenia	Ocena płynu stawowego pod kątem kryształów

Kryształy nie wykluczają zakażenia.

ZAPALENIE REAKTYWNE A ŁUSZCZYCOWE

	REAKTYWNE ZAPALENIE STAWÓW	ŁUSZCZYCOWE ZAPALENIE STAWÓW
OBJAWY	Po zakażeniu jelitowym lub moczowo-płciowym	Łuszczyca skóry, zmiany paznokci lub obrzęk całego palca
STAWY	Często asymetrycznie w kończynach dolnych	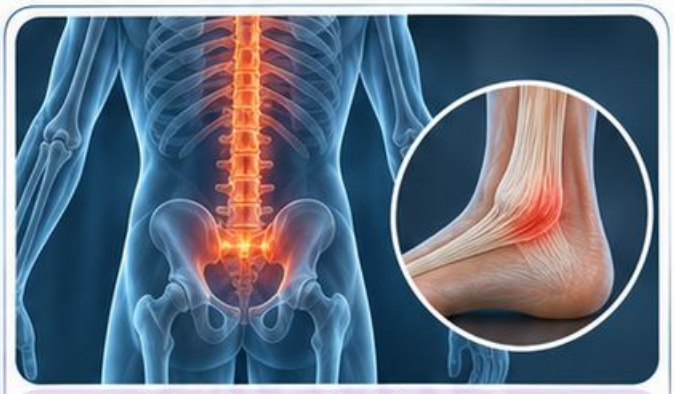 Wzorzec zmienny, możliwe zajęcie osiowe
BADANIA	Wywiad kieruje oceną przebytego zakażenia	Ocena skóry, paznokci i przyczepów

W obu chorobach możliwe zapalenie przyczepów.

ZAPALNY A MECHANICZNY BÓL KRZYŻA

Wzorzec zapalny	Wzorzec mechaniczny

Objawy

Ból nocny i możliwa ulga po ruchu

Ból często zależy od pozycji lub obciążenia

Lokalizacja

Krzyż, czasem pośladki

Krzyż, czasem okolice pośladków

Badania

Przy podejrzeniu spondyloartropatii rozważ obrazowanie

Bez sygnałów alarmowych obrazowanie zwykle zbędne

Sam wzorzec bólu nie wystarcza do rozpoznania.

ZAPALENIE CZY PRZECIĄŻENIE?

STAWY KRZYŻOWO-BIODROWE W MRI

Zapalenie

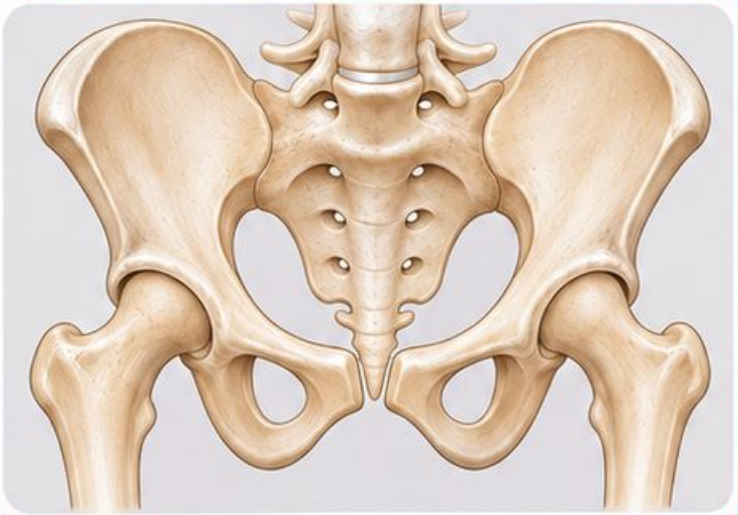

Zmiany przeciążeniowe

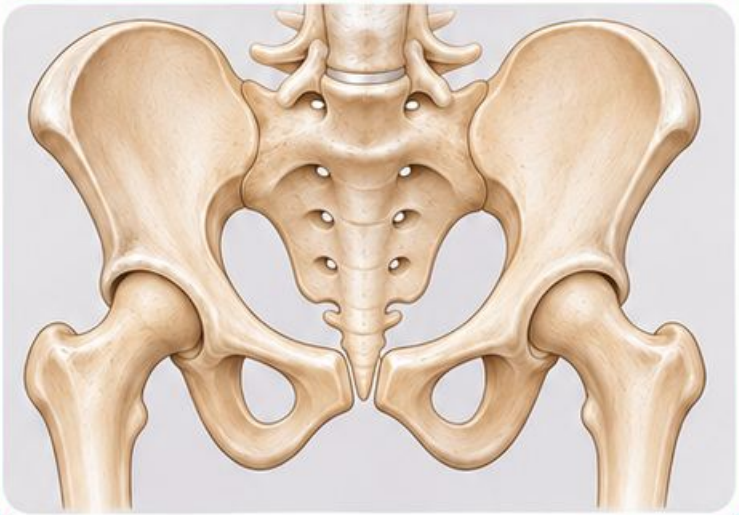

Kontekst

Zapalenie	Zmiany przeciążeniowe
Zapalny ból krzyża lub inne cechy spondyloartropatii	Duże obciążenia lub niedawny poród

Obraz MRI

Zapalenie	Zmiany przeciążeniowe
Obrzęk szpiku, czasem nadżerki	Obrzęk szpiku może wyglądać podobnie

Sam obrzęk szpiku nie przesądza o rozpoznaniu.

Zapalenie przyczepu czy przeciążenie?

	Zapalenie przyczepu	Tendinopatia przeciążeniowa
Objawy	Ból może współistnieć ze sztywnością lub zapaleniem stawów	Ból zwykle wiąże się z obciążeniem ścięgna
Lokalizacja	Miejsce połączenia ścięgna z kością	Przyczep lub odcinek ścięgna poza przyczepem
Badania	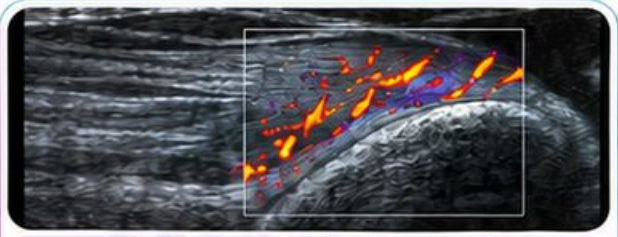 USG z Dopplerem może wspierać ocenę	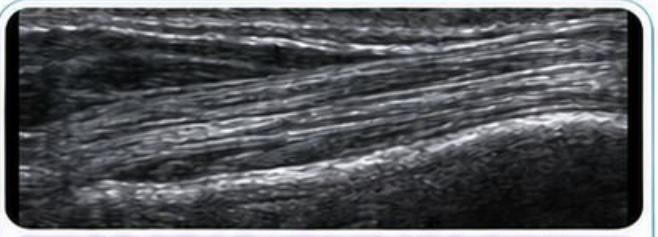 Ocena obciążenia i funkcji, czasem USG

Wynik USG interpretuj razem z wywiadem.

BÓL KRĘTARZOWY A ZWYRODNIENIE BIODRA

BÓL KRĘTARZOWY

ZWYRODNIENIE BIODRA

OBJAWY

Ból przy leżeniu na bolesnym boku

Ból przy chodzeniu i obciążaniu

LOKALIZACJA

Boczna część biodra

Często pachwina

BADANIE

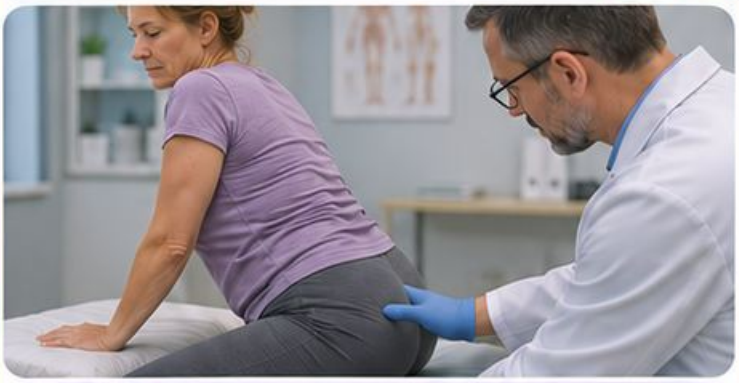

Tkliwość przy ucisku okolicy krętarza

Ból lub ograniczenie rotacji wewnętrznej

Oceń miejsce bólu i zakres ruchu.

STOŻEK ROTATORÓW A SZTYWNOŚĆ BARKU

USZKODZENIE STOŻKA ROTATORÓW

ZAROSTOWE ZAPALENIE TOREBKI

OBJAWY

Ból przy unoszeniu ręki lub osłabienie

Ból i narastająca sztywność barku

RUCH

Ruch czynny często bardziej ograniczony niż bierny

Ograniczony ruch czynny i bierny

BADANIA

USG lub MRI może ocenić ścięgna

Oceń zwłaszcza bierną rotację zewnętrzną

Porównaj ruch czynny z biernym.

POLIMIALGIA A MIOPATIA ZAPALNA

	POLIMIALGIA REUMATYCZNA	MIOPATIA ZAPALNA
OBJAWY	Obustronny ból i sztywność obręczy barkowej	Osłabienie mięśni blisko tułowia
WZORZEC	Często także ból okolicy bioder	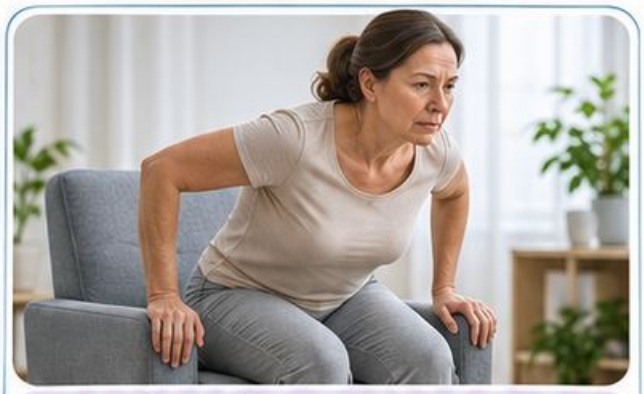 Trudność przy wstawaniu lub unoszeniu rąk
BADANIA	OB lub CRP często podwyższone	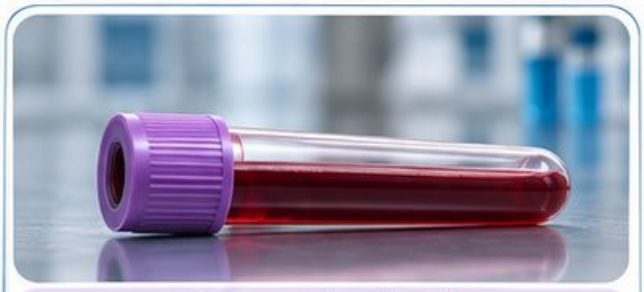 CK może być podwyższona

Odróżnij ograniczenie przez ból od osłabienia siły.

Fibromialgia a aktywne zapalenie

	Fibromialgia	Aktywna choroba zapalna
Objawy	Rozlany ból, zmęczenie i sen bez wypoczynku	Objawy zależą od zajętych stawów i narządów
Badanie	Rozlana tkliwość	Możliwy obrzęk stawu lub inne oznaki zapalenia
Badania	Rozpoznanie opiera się na obrazie klinicznym	Badania dobierz do podejrzewanej choroby

Fibromialgia i zapalenie mogą współistnieć.

Zespół Sjögrena a polekowa suchość

	Zespół Sjögrena	Suchość polekowa
Objawy	Suchość oczu i ust, czasem objawy układowe	Suchość oczu lub ust po włączeniu leku
Wzorzec	Możliwe powiększenie ślinianek	Ważny związek z dawką i czasem stosowania
Badania	Anty-SSA i ocena wydzielania łez lub śliny	Przegląd leków i ich działania

Nie odstawiaj leków bez konsultacji.

OBJAW RAYNAUDA

	Pierwotny	Wtórny
Objawy	Napady zmiany koloru palców na zimnie	Podobne napady, czasem ból lub uszkodzenie tkanek
Wzorzec	Często symetryczny, bez owrzodzeń	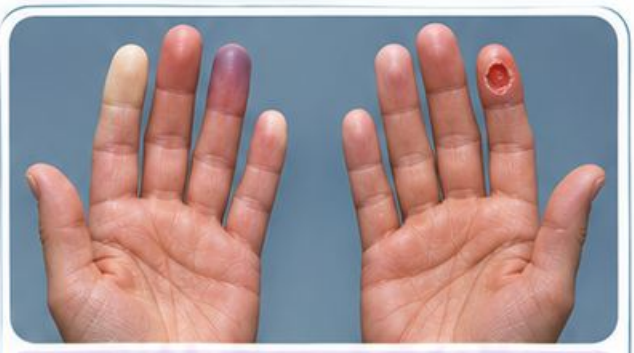 Możliwa asymetria lub owrzodzenia palców
Badania	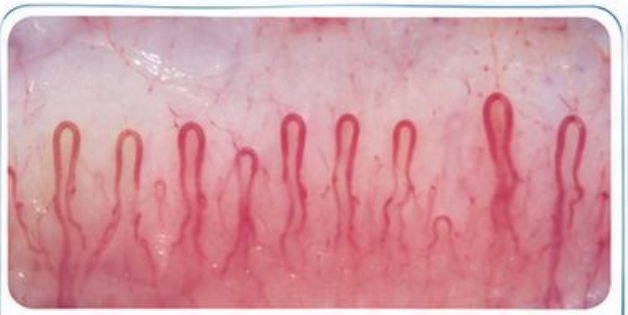 Kapilaroskopia zwykle prawidłowa	Kapilaroskopia i autoprzeciwciała mogą wskazać przyczynę

Owrzodzenia wymagają oceny.

TOCZEŃ A MIESZANA CHOROBA TKANKI ŁĄCZNEJ

	TOCZEŃ RUMIENIOWATY UKŁADOWY	MIESZANA CHOROBA TKANKI ŁĄCZNEJ
OBJAWY	Zmiany skórne, cytopenie lub zajęcie nerek	Objaw Raynauda i obrzęk palców
STAWY	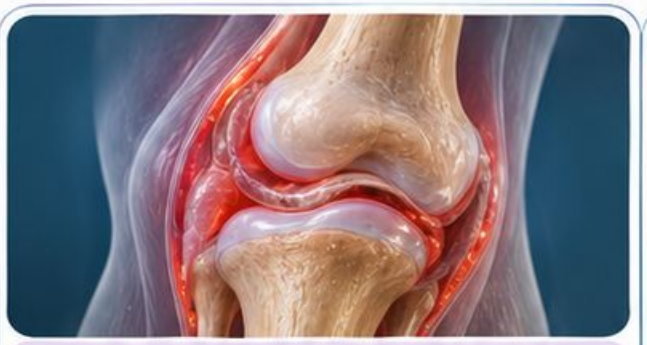 Ból lub zapalenie stawów	Możliwe zapalenie stawów i cechy kilku chorób
BADANIA	Anty-dsDNA, anty-Sm i dopełniacz	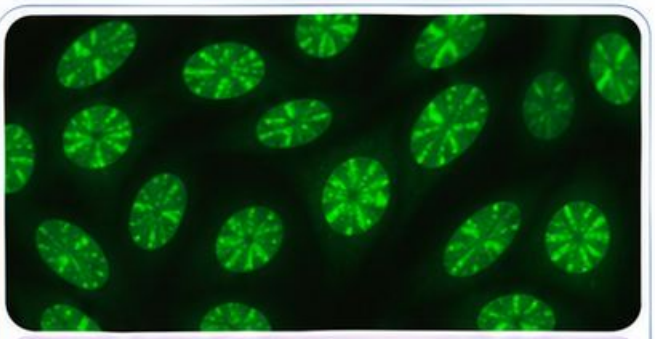 Anty-U1-RNP oceniaj w kontekście objawów

Pojedynczy wynik nie rozstrzyga.

GPA a MPA

Ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń

Mikroskopowe zapalenie naczyń

Objawy

Ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń	Mikroskopowe zapalenie naczyń
Przewlekłe objawy nosa i zatok, możliwe guzki płucne	Możliwe krwawienie płucne lub choroba śródmiąższowa płuc

Wspólne cechy

Ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń	Mikroskopowe zapalenie naczyń
Możliwe zapalenie kłębuszków nerkowych	Możliwe zapalenie kłębuszków nerkowych

Badania

Ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń	Mikroskopowe zapalenie naczyń
Częściej PR3-ANCA	Częściej MPO-ANCA

Oceń narządy i wyniki badań łącznie.

Nowy ból głowy po 50. roku życia

Olbrzymiokomórkowe zapalenie tętnic

Częste pierwotne bóle głowy

Objawy

Możliwy ból żuchwy przy żuciu lub zaburzenia widzenia

Częściej znany, nawracający wzorzec bólu

Badania

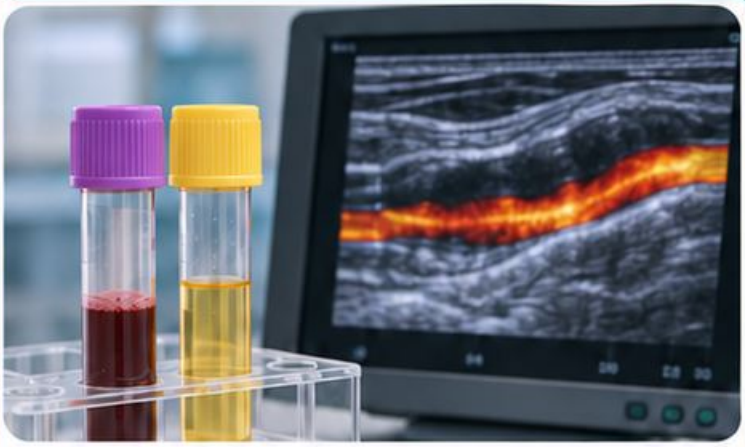

OB, CRP i obrazowanie tętnic w odpowiednim trybie

Wywiad i badanie neurologiczne

Nowe zaburzenia widzenia wymagają natychmiastowej oceny.

OSTEOPOROZA A OSTEOMALACJA

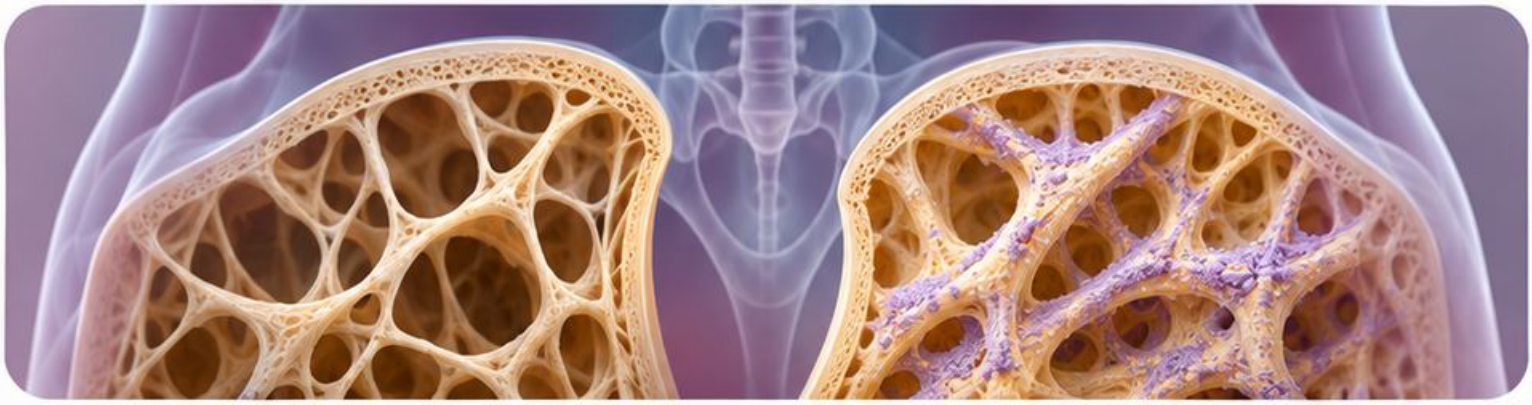

	OSTEOPOROZA	OSTEOMALACJA
CO SIĘ ZMIENIA?	Zmniejszona wytrzymałość kości	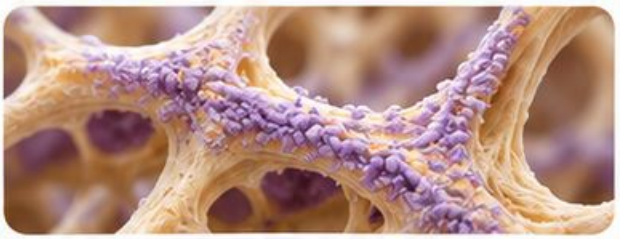 Zaburzona mineralizacja kości
OBJAWY	Często brak objawów do złamania	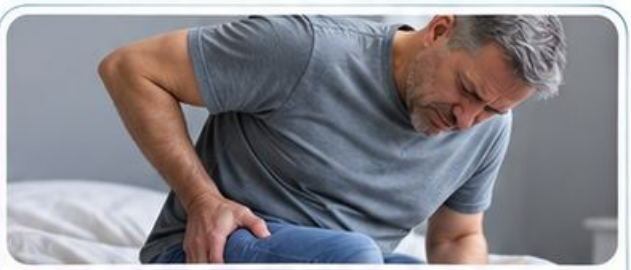 Możliwy rozlany ból kości i osłabienie mięśni
BADANIA	DXA i ocena ryzyka złamań	Fosforany, fosfataza zasadowa i ocena przyczyny

Niska gęstość w DXA nie rozstrzyga różnicy.

ZŁAMANIE KRĘGU A BÓL MECHANICZNY

	Podejrzenie złamania	Nieswoisty ból mechaniczny
Objawy	Nowy, miejscowy ból po niewielkim urazie lub bez niego	Ból często zależny od ruchu lub pozycji
Kontekst	Osteoporoza lub stosowanie glikokortykosteroidów	Brak cech sugerujących poważną przyczynę
Badania	Rozważ obrazowanie przy podejrzeniu złamania	Bez sygnałów alarmowych zwykle bez obrazowania

Nowy deficyt neurologiczny wymaga pilnej oceny.

PIŚMIENNICTWO

NICE NG100, NG65, NG226 i NG59

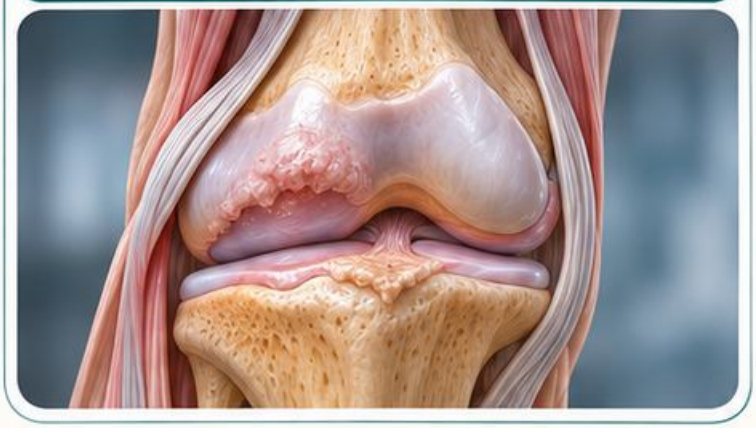

EULAR 2023: obrazowanie w artropatiach krystalicznych i zapaleniach dużych naczyń

Ravn i wsp. 2023: wytyczne SANJO

ACR i EULAR: kryteria klasyfikacyjne chorób reumatycznych

Polskie Towarzystwo Reumatologiczne 2026: osteoporoza

Materiał edukacyjny

